

به نام خداوند جان آفرین

دستِ لطف

(حکایت‌هایی از عطار نیشابوری)

گزینش و شرح: منوچهر علی پور

انتشارات پرنو

انتشارات پرنو

سرشناسه: عطار، محمدبن ابراهیم، ۴۵۳۷ - ۶۲۷ق.

Attar, Farid al-Din

عنوان قرارداد: دست لطف: حکایت‌هایی از عطارنیشابوری/ به

کوشش منوچهر علی‌پور.

مشخصات ظاهری: تهران: پرنو، ۲۴۸ ص

انتشارات پرنو، شابک: 978-622-95790-5-3

یادداشت: کتاب حاضر برگزیده‌ای از کتاب " تذکره الاولیاء " اثر عطار است.

موضوع: عارفان -- سرگذشتنامه

موضوع: نثر فارسی -- قرن عقی.

شناسه افزوده: علی‌پور، منوچهر، ۱۳۴۹ - گردآورنده

رده بندی کنگره: ۲۷۸ BP

ندی دبویی: ۲۹۷/۸۹۲

شماره ثبت: ۵۷۸-۵۱۳ ملی

انتشارات پرنو

تهران: پرنو

تهران، میدان انقلاب، خیابان لایق نژاد، پلاک ۲۶۶ طبقه هم کف، تلفن:

۰۹۱۲۱۲۱۹۹۹ و ۶۶۹۶۹۰۵۵

دست‌لصاف

(حکایت‌هایی از عطار نیشابوری)

گزینش و شرح: منوچهر علی‌پور

طراح جلد فاطمه مقدس

لینوگرافی صدف* چاپخانه مهارت* صحافی مهرگان

نوبت چاپ: نخست ۱۳۹۸* شمارگان ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰ تومان شماره نشر: ۱۲۵

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۷۹۰-۵-۳

حق چاپ: ۱۳۹۸، انتشارات پرنو©

فهرست

۲۴.....عذاب وصال	۹.....پیش گفتار
۲۵.....وصیت پدر	۱۲.....رضایت مادر
۲۶.....پاداش نافرمانی	۱۳.....راموشی
۲۷.....کودک حاضر جواب	۱۴.....رکناره‌ی دوزخ
۲۸.....کبر کبریایی	۱۴.....در حضرت خداوندی
۲۹.....بهترین بهترین‌ها	۱۵.....یک سارِ سنگ
۲۹.....به چشم دوستی	۱۵.....شرط راه یابی
۳۰.....بر گردن من نشین	۱۶.....پیشنهاد مسلمانی
۳۰.....استقبال کعبه	۱۶.....شیخ چراغ به دست
۳۱.....خواست خداوندی	۱۷.....ذوق عبادت
۳۲.....زدامانت دار	۱۷.....مورچگان آواره
۳۴.....پیغ بر در خواب	۱۸.....شهر نیکان
۳۵.....غرق در طریقت و حقیقت	۱۸.....سلوک باطن
۳۵.....وجود ناپیدا	۱۹.....کار تمام شده
۳۶.....بند برپای	۱۹.....از آن خداوند
۳۷.....دست لطف	۲۰.....سخن صبر
۳۸.....صوفیان واقعی	۲۱.....دست بر آتش
۳۸.....هو! هو!	۲۱.....گریه از ترس ریا
۳۹.....دوستان کم تحمل	۲۲.....بر بساط پادشاهان

۶۴	غذا از عالم غیب	۳۹	شکیبایی در هنگام سختی
۶۴	حضور قلب در عبادت	۴۱	باد فرمان بردار
۶۵	حجّ خداپسند	۴۲	مادر چشم به راه
۶۷	قضاوت عادلانه	۴۳	سبک روح
۶۸	اختیار دوست	۴۴	دیده بان دل
۶۹	ندا دهنده از غیب	۴۵	تلذّز
۷۰	گوشت بریان	۴۹	گفت و گو، ابلیس با حلّاج
۷۱	علّت برتری	۵۰	مست از شراب خداوندی
۷۲	نفس و سوسه گر	۵۱	فروتنی مردان خدا
۷۳	وقت آزمایش	۵۳	چشم پوشی از گناه
۷۴	آه دل	۵۴	غذای عروسی
۷۵	چهل روز نافرمانی	۵۵	تبّ فریاد رس
۷۶	نفس آرزومند	۵۶	همسایه‌ی مردم آزار
۷۸	اسم اعظم	۵۷	خویشتن داری عارفان
۷۹	بخت و هیزگار	۵۷	جواب دندان شکن
۸۱	از خود گذشتگی	۵۸	اعتماد بر خدا
۸۱	همگام با رستگان	۵۸	پاداش یتیم نوازی
۸۲	به احترام نام خدا	۵۹	نقل مجلس
۸۲	عالم ترین و جاهل ترین	۶۱	معلم طریقت
۸۳	جوانمردی عارفان	۶۱	حجّ از دست رفته
۸۴	بی خبر از درون	۶۲	به احترام فرزند رسول
۸۵	نمک در چشم	۶۳	کناره گیری از مردم

۱۱۱..... سه شرط مهمان	۸۶..... خرقه‌ی پیامبر
۱۱۲..... سناز شکسته شده	۸۹..... جوان هدایت شده
۱۱۴..... کدخدای دو خانه	۹۱..... پیروی از سگ درون
۱۱۴... حجاب بین خدا و خلق	۹۳..... خدایان فراموش شده
۱۱۵..... آتش عشق	۹۴..... به خاطر خدا
۱۱۶..... شهیدان آسمانی	۹۵..... تا که دعلام
۱۱۷..... نیکی خداوند	۹۶..... احترامی به بزرگوار ..
۱۱۸..... ترک ناشایست	۹۶..... زودتر از شیطان
۱۱۹..... نعره‌ی مرید	۹۷..... روی گردان از مائت
۱۱۹..... ابلیس فراری	۹۹..... شمع‌های ایمان
۱۲۰..... گمان بد	۱۰۰..... آیه‌ی تکان دهنده
۱۲۱..... آزمایش جنید	۱۰۰..... مردان واقعی
۱۲۳..... دوری از غیبت	۱۰۱..... آتش تصوف
۱۲۴..... سپاس از لطف خداوندی ..	۱۰۲..... سزاوار آتش
۱۲۴..... راه‌ها و اوقات	۱۰۲..... پدر سنگ‌دل
۱۲۵..... نافرمانی از فرمان خداوند ..	۱۰۳..... گریه‌ی چشم انتظار
۱۲۶..... نعمت بی‌پایان	۱۰۴..... آرزوی خرما
۱۲۷..... حدیث خدا ..	۱۰۴..... خانه‌ای پُر از بایزید
۱۲۸..... زاهد زمانه	۱۰۶..... مر نابه هنگام
۱۲۹..... ازدهایی ترسناک	۱۰۷..... همراه در طریقت
۱۳۰..... گریه در مر دوست	۱۰۹..... چهل بار حج
۱۳۰..... چرا پنج تکبیر؟	۱۱۰..... نافرمانی از مادر

بار امانت الهی ۱۴۸	عارف گم شده ۱۳۱
عرق ریزان در سرما ۱۴۹	گردوی تو خالی ۱۳۱
پشت پا به دنیا ۱۵۰	بر لب صراط ۱۳۲
حق بندگی ۱۵۰	شیران پس روباهان ۱۳۲
سه مَرکَبِ زندگی ۱۵۱	از برای خداوند ۱۳۲
بنده‌ی واقعی ۱۵۱	امین یا غلامی ۱۳۴
نشستن در برابر خداوند ... ۱۵۲	اختیار دوست ۱۳۵
تأثیر سوره‌ی قرآن ۱۵۲	بزر داشت نام مادر ۱۳۶
آثار صنع ۱۵۳	آرزوی غذا ۱۳۷
بی‌نیاز از مردم ۱۵۴	آه از جدایی ۱۳۷
علم نیاموختنی ۱۵۴	درویش ژنده‌پوش ۱۳۸
خودپرستی مردان ۱۵۵	افشای اسرار ۱۳۹
نَفْسِ سیلی‌خور ۱۵۶	توبه در هنگام خشم ۱۳۹
روشنایی چراغ سلطان ۱۵۷	حجاب عزت ۱۴۰
دینا پناز ۱۵۸	داغ بیگانگی ۱۴۱
در آرزوی حرما ۱۵۹	آتش در وجود ۱۴۳
با ارزش تر از بهشت ۱۶۰	بی‌توشه در بیابان ۱۴۴
مهمان‌نوازی عربان ۱۶۱	لحظه‌ی خوب عبادت ۱۴۴
عنایت خداوندی ۱۶۳	پاداش تقوا ۱۴۵
در بهشت ابدی ۱۶۴	شکایت از دوست ۱۴۵
انار ترش یا شیرین ۱۶۵	معلق در هوا ۱۴۶
شستن دهان مست ۱۶۵	خدای کعبه ۱۴۷

شب غفلت	۱۸۳	دست یابی به عالم غیب ...	۱۶۶
یک دلی	۱۸۳	در اشتیاق کعبه	۱۶۷
سرور درویشان	۱۸۴	هدیه‌ی الهی	۱۶۸
در اندیشه‌ی دوستان	۱۸۵	دعوت به خویش	۱۷۰
جواب سلام	۱۸۶	خداوند همیشه حاضر	۱۷۰
حدیث یوسف	۱۸۶	رطاب علم	۱۷۱
دعا در حق دیگران	۱۸۷	از تو، نه از من	۱۷۱
پیراهنی که دزدیده شد	۱۸۷	خانه‌ی ریک	۱۷۲
همت درویشان	۱۸۸	پا برگردن	۱۷۲
دو شمشیر در دست	۱۸۸	تسبیح ماهیان	۱۷۳
سه غم	۱۸۹	مهربانی با حیوانات	۱۷۳
سرزنش دنیا	۱۸۹	تحمل تازیانه	۱۷۴
راضی به رضای خداوند ...	۱۹۰	محبان حقیقی	۱۷۴
نعمت شفاعت	۱۹۰	کمک به نیازمندان	۱۷۶
نیازی از خلق	۱۹۲	ماهیان دینار به دهن	۱۷۶
دشمنی ابلیس	۱۹۳	ترفندهای ابلیس	۱۷۷
گذر از آفت	۱۹۵	زنبیلی از بر خرما	۱۷۹
بازار پول	۱۹۶	کوهی آتشین	۱۷۹
آتشی که نمی‌سوزاند ...	۱۹۷	دوست خداوند	۱۸۰
انار عابدان	۱۹۸	روزی دهنده‌ی زمین	۱۸۱
غرق در نماز	۱۹۹	روزی به اندازه‌ی زندگانی ..	۱۸۲
در عالم فنا	۲۰۰	نام سلطان بر دیوار خانه ...	۱۸۲
ولی خداوند	۲۰۰		

۲۲۸.....	حوران بهشتی	۲۰۲.....	خاطر اول
۲۲۸.....	برپایی نماز در قبر	۲۰۳.....	هم صحبتی با خضر
۲۳۰.....	سماع در شرع	۲۰۴.....	توبه‌ی راستین
۲۳۱.....	ترک مال حرام	۲۰۶.....	علم با یقین
۲۳۲.....	قدر و منزلت عارفان	۲۰۷.....	تقی سرکش
۲۳۴.....	برادری با امام علی (ع)	۲۰۹.....	پاداش یک شب نماز
۲۳۵.....	عیادت از بیمار	۲۱۰.....	نماز در جنگ
۲۳۶.....	دوست همیشه بیدار	۲۱۱.....	آخرین نماز
۲۳۶.....	یک زنبیل رطب	۲۱۲.....	قضای پنج نماز
۲۳۷.....	پاداش بخشش	۲۱۳.....	پاداش عبادت
۲۳۸.....	فرمان پیامبر (ص)	۲۱۴.....	حرمت قبله
۲۳۹.....	به خاطر مادر	۲۱۵.....	حرمت مسجد
۲۴۰.....	صندوق سرگشاده	۲۱۶.....	نماز یا سلامتی وجود
۲۴۲.....	راسطه‌ی درگاه الهی	۲۱۷.....	مطالعه‌ی باطن
۲۴۳.....	به سخن در آمدن گوسفند	۲۱۸.....	دولت مادرزاد
۲۴۳.....	حرمت امام صادق (ع)	۲۱۹.....	دعا در حق جوانان
۲۴۴.....	به احترام کتاب	۲۲۰.....	فرستاده‌ی غیب
۲۴۴.....	ماهی و سوزن گم شده	۲۲۱.....	تندرستی کامل
۲۴۵.....	رهایی از سگ‌های دروغ	۲۲۲.....	هزار پرسش بی پاسخ
۲۴۶.....	سیاهی صورت	۲۲۳.....	شیری که بار می کشید
۲۴۶.....	نقش الله	۲۲۵.....	گفت و گو در عالم غیب
۲۴۸.....	کتاب نما	۲۲۶.....	دیدار دوبزر مرد
		۲۲۷.....	حفظ شریعت

پیش‌نفتار:

تردید نیست که عطار، این پیر شوریده‌ی نیشابور، یکی از ماندگارترین و تأثیرگذارترین شاعران و نویسندگان این مرز و بوم است. هنرمندی صاحب ذوق که بزرگان این سرزمین هم‌چون راز آشنای بلخ، جلال‌الدین محمد بلخی، وام‌دار اندیشه‌های عرفانی و ناب اوست و این گونه است که مولانا می‌گوید:

عطار روح بود و سنایی دو چشم او
ما از پی سنایی و عطار آمديم

بیت بالا نشان می‌دهد مولوی با همه‌ی بزرگان این سرزمین از تأثیر عطار نیشابوری است و به همین دلیل است که بسیاری از شاعران پس از وی، از او به نیکی و بزرگی یاد می‌کنند و حتی آثارش در میان صوفیان و ارباب خانقاه‌ها بسیار مورد توجه بوده است.

درباره‌ی زندگی این عارف شوریده، استاد بی‌همتا، بدیع‌الزمان فروزان‌فر، در کتاب ارجمندش، شرح احوال و نقد و تحلیل آثار شیخ فریدالدین محمد عطار نیشابوری، به گسترده‌گی سخن گفته است و همین‌طور استاد سعید نفیسی در کتاب بی‌نظیرش، جست‌وجو در آثار فریدالدین عطار نیشابوری، به تمامی

سؤالات پیرامون زندگی‌اش پاسخ گفته است و لذا خوانندگان می‌توانند برای شناخت بیش‌تر این عارف بزرگ به این دو کتاب یاد شده مراجعه نمایند. البته درباره‌ی عطار نیشابوری و زندگی او افسانه‌های فراوانی ذکر شده است که از مشهورترین آن، یکی حکایت توبه‌ی او به دست درویشی است که ر سر دکان او به مرگ ارادی دار فانی را وداع گفت و دیگری حکایت سرودن منظومه‌ی «بی‌سر نامه» که سرش را بریدند و او سرش را به زیر بغل خود گرفت. فاصله‌ی دوری از راه، با سر بریده‌اش که در زیر بغلش بود، منظومه‌ی «بی‌سر نامه» را سرود و تا این منظومه به پایان آمد در همان جا که محل دفن اوست یافت.

عطار نیشابوری، خاثر آثار فاخرش زبانزد همگان است و در تاریخ ادبیات ایران زمین جایگاهی بس بلند دارد. برخی از آثارش عبارتند از:

۱. الاهی‌نامه (خسرو نامه).

۲. اسرارنامه؛

۳. مصیبت‌نامه؛

۴. منطق‌الطیر (مقامات طيور)؛

۵. دیوان اشعار (غزلیات و قصاید)؛

۶. مختار نامه (مجموعه رباعیات)؛

۷. تذکرة الاولیا.

که نشان می‌دهد این عارف بزرگ هم در شعر و هم در نثر یگانه‌ی روزگار بوده است. اما از میان آثار عطار، تذکرة الاولیا به خاطر دارا بودن حکایت‌های زیبا و شیوا همیشه مورد توجه بوده است. تذکرة الاولیا کتابی است به نثر و دربردارنده‌ی ۹۸۸ حکایت زیبا و

حدود ۲۸۶۴ مورد از گفته‌ها و سخنان مشایخ و صوفیان بزرگ تا زمان زندگی عطار است. در این کتاب شگرف نام ۷۲ تن از ائمه‌ی دین و عرفای بزرگ، هم‌چون امام جعفر صادق (ع)، امام محمد باقر (ع)، فضیل عیاض، بایزید بسطامی، جنید بغدادی، حسین بن منصور حلاج و... آورده شده است و از هر کدام از ایشان، حکایت‌ها و سخنان زیبایی نقل شده که برای نسل امروز خواندن و مطالعه‌ی آن می‌تواند بسیار سودمند و عبرت‌آموز باشد.

حکایت‌هایی که در این کتاب گرد آمده، هر کدام از منظری مورد توجه بوده است؛ هم از نظر زیباشناسی و دارا بودن نثری ادیبانه و شاعرانه و هم از منظر مفاهیم پرنظر و پرمغزی که در آن‌ها وجود دارد.

دشواری‌های کتاب، ابی‌های آورده شده در این کتاب نیز در حدّ توان شرح داده شده تا خوانندگان آن‌ها را بهتر درک معانی حکایت‌ها برسند و بتوانند بهره‌های لازم را از نوشته‌های پیرنوریده‌ی نیشابور ببرند.

و امید که این حکایت‌ها زیبا و زیبای ادب عرفانی برای خوانندگانش سودمند باشد و از مفاهیم بلند و ریاضانی بهره‌ها ببرند.